

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-44

УДК 332:330.31

РОМАНЕНКО С. С.

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського
<https://orcid.org/0000-0002-4446-9244>

СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Зростання ролі спорту у житті суспільства як основи зміцнення здоров'я, вимагає активної взаємодії населення з органами надання спортивних послуг. Саме за таких умов дослідження сутності та класифікаційних ознак спортивно-оздоровчої діяльності є необхідним.

Метою статті є дослідження сутності поняття «спортивно-оздоровча діяльність», розкриття класифікаційних ознак та інструментів.

Результати. Досліджено сутність поняття «спортивно-оздоровча діяльність», розкрито класифікаційних ознак та інструментів. Розкрито трактування вітчизняних науковців понять «спортивно-оздоровча послуга», «спортивно-оздоровча сфера» та «спортивно-оздоровча діяльність». Визначено авторське тлумачення поняття «спортивно-оздоровча діяльність», під яким розуміють процес активної взаємодії суспільства із об'єктами, що враховують спортивно-оздоровчу сферу, та завдяки чому досягається поставлена мета- зміцнення стану здоров'я.

Висновки. Розкрито класифікацію спортивно-оздоровчої діяльності. Класифікують спортивно-оздоровчої діяльність за ознаками: за формою розподілу суспільних фондів споживання, за мотивами виробництва послуги, за мотивами споживання, за ступенем важливості для споживача та за змістом потреби, що задовольняється споживанням. Перелік класифікаційних ознак можливо збільшувати.

Визначено ключові тенденції спортивно-оздоровчої діяльності. Наголошено, що інструментами розвитку спортивно-оздоровчої діяльності повинні формуватися на основні створення контенту, маркетингових досліджень з метою розширення кола потенційних споживачів, розроблення інноваційних комунікаційних стратегій.

Ключові слова: спортивно-оздоровча послуга, спортивно-оздоровча сфера, спортивно-оздоровча діяльність, класифікація, інструменти.

SERHII ROMANENKO

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

SPORTS AND HEALTH ACTIVITIES: ESSENCE, CLASSIFICATION, AND TOOLS

The growing role of sports in society as a basis for health promotion requires active interaction of the population with the bodies of sports services. Under such conditions, the study of the essence and classification features of sports and health activities is necessary. The article aims to study the essence of the concept of "sports and health activities" and the disclosure of classification features and tools.

Results. The importance of the concept of "sports and health activities" is investigated, and classification features and tools are revealed. The interpretation of the concepts of "sports and health service", "sports and health sphere," and "sports and health activities" by domestic scientists is revealed. Physical culture and sports activities differ in that the former is carried out for the development of material culture and the involvement of various groups in classes, and the latter is carried out by subjects of physical culture and sports for sports (children, youth, professional, Olympic and non-Olympic), sports for people with disabilities, etc.). If we unravel the educational institutions, then accordingly, we will use physical culture and health activities. If we talk about the population, their free time is about sports. We believe that society encourages independent sports to improve their health in the current context of the Covid-19 pandemic and the transition of most educational institutions to distance learning. That is why the study of sports and health activities is more important. The author's interpretation of the concept of "sports and health activities" is defined which means the active interaction of society with objects that take into account the sports and health sphere, thus achieving the goal of strengthening health.

Conclusions. The classification of sports and health activities is revealed. Sports and health activities are classified according to the following:

The form of distribution of public consumption funds

The motives for the production of services

The motives for consumption

The degree of importance for the consumer and the content of the need met by consumption

The list of classification features can be increased. The critical tendencies of sports and health-improving activity are determined. It is emphasized that the tools for developing sports and health activities should be formed based on basic content creation, marketing research to expand the range of potential consumers, and innovative communication strategies.

Keywords: sports and health service, sports and health sphere, sports and health activity, classification, tools.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Зростання ролі спорту у житті суспільства як основи зміцнення здоров'я, вимагає активної взаємодії населення з органами надання спортивних послуг. Саме за таких умов дослідження сутності та класифікаційних ознак спортивно-оздоровчої діяльності є необхідним.

Як зазначає, Цимбалюк С. Розкриття наукових підходів дослідження сутності та структури спортивно-оздоровчої сфери потребує визначення дефініцій категоріального апарату, що супроводжує розкриття її змісту. У науковій та спеціальній літературі спортивного напрямку досить тісно переплітаються

такі поняття, як: «сфера фізичної культури та спорту», «фізкультурно-оздоровчі послуги» та «спортивно-оздоровчі послуги», «спортивно-оздоровча діяльність», «ринок спортивно-оздоровчих послуг» тощо. Зачастим вони вживаються науковцями як взаємозамінні, однак проведення поглибленого дослідження потребує конкретизації взаємозв'язку та відмінностей між цими поняттями [1, с. 58]. Отже, дослідження сутності поняття «спортивно-оздоровча діяльність», розкриття класифікаційних ознак та інструментів в сучасних умовах є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичним дослідженням сутності поняття «спортивно-оздоровчі послуги», характеристики класифікаційних ознак присвячені праці науковців, а саме: Бондар А., Винника Н., Дорофєєвої Т., Колумбет О., Леонової Ю., Стахів І., Цимбалюка С. тощо. Однак, зміна наукових поглядів вимагає ґрунтованого розкриття теоретичного дослідження саме сутності поняття «спортивно-оздоровча діяльність» та розкриття її класифікації, адже поняття «діяльність» набагато ширше за поняття «послуги».

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження сутності поняття «спортивно-оздоровча діяльність», розкриття класифікаційних ознак та інструментів.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні дослідження показали, що найбільше трактувань серед вітчизняних науковців підлягають поняття «спортивно-оздоровча послуга», «спортивно-оздоровча сфера» тощо. На думку Стахова І. «Спортивно-оздоровча послуга – це різновид фізкультурно-спортивної діяльності, що базується на використанні видів спорту з метою збереження та зміцнення здоров'я людей, залучення до цінностей спорту, формування навичок здорового способу життя. Спортивно-оздоровчі послуги надаються спортивними організаціями (спортивними клубами, центрами з видів спорту, спортивними спорудами тощо). Безпосередніми виробниками спортивно-оздоровчих послуг є тренери та інструктори» [2].

Такої думки дотримується і Дорофєєва Т. І. наголошує, що «для розуміння сутності фізкультурно-спортивних послуг (ФСП) їх слід розглядати з позицій як спільних рис послуг як таких, так і специфічних властивостей цього виду сервісної діяльності. Фізкультурно-спортивні послуг можна визначити як сукупність різних соціально-педагогічних форм діяльності, здійснюваної з метою задоволення потреб також різних соціально-демографічних груп населення у фізичному вдосконаленні або цікавому спортивному видовищі» [3]. Однак, дещо не погоджуємося з визначенням, що спортивно-оздоровча послуга є діяльністю, вважаємо що це все таки результат споживання в процесі її виконання.

Цимбалюк С. дає визначенню поняттю «спортивно-оздоровча сфера». На його думку «За традиційним підходом сфера фізичної культури і спорту розглядається вченими в контексті її впливу на здоров'я та спосіб життя населення, формування відповідної культури поведінки. Згідно із цим підходом основним завданням цієї сфери є зміцнення фізичних характеристик стану людини. Саме цей ефект і визначає ту специфіку, яка ставить галузь у ряд основоположних щодо забезпечення соціально-економічного зростання будь-якої людської спільноти» [1, с. 59].

Ю. О. Леонова та В. В. Бондар [4] розкривають теоретичний зміст поняття «спортивно-оздоровча сфера», акцентуючи увагу на основних її характеристиках, що спрямовані на вирішення соціально-економічних проблем: об'єднання суспільства, відволікання молоді від згубних звичок, профілактику захворювань, збільшення середньої тривалості та якості життя. Вони зазначають, що спортивно-оздоровча сфера покликана задовольняти потреби людей, зміцнювати здоров'я та виступає потужним економічним локомотивом, який може позитивно змінити ситуацію в Україні за належного її функціонування. Отже, спортивно-оздоровча сфера повинна бути ширше за поняття діяльності та розкривати характеристики її охоплення.

Що стосується спортивно-оздоровчої діяльності то Н. М. Винник визначає її як педагогічний процес, специфічна культура особистості, процес спортивного оздоровлення, система масових заходів, регульована фізична активність, розвиток відповідальності, мотивації [5, с. 46].

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [6], що є одним із основних нормативно-правових документів фізкультурно-спортивної спрямованості. В законі визначено регулювання суспільних відносин у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту, загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи у сфері фізичної культури і спорту. Самого ж визначення сфери фізичної культури і спорту Закон не містить, однак зі змісту слідує, що вона охоплює фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність суб'єктів господарювання в межах цієї сфери. Основні порівняння фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності наведено на рисунку 1.

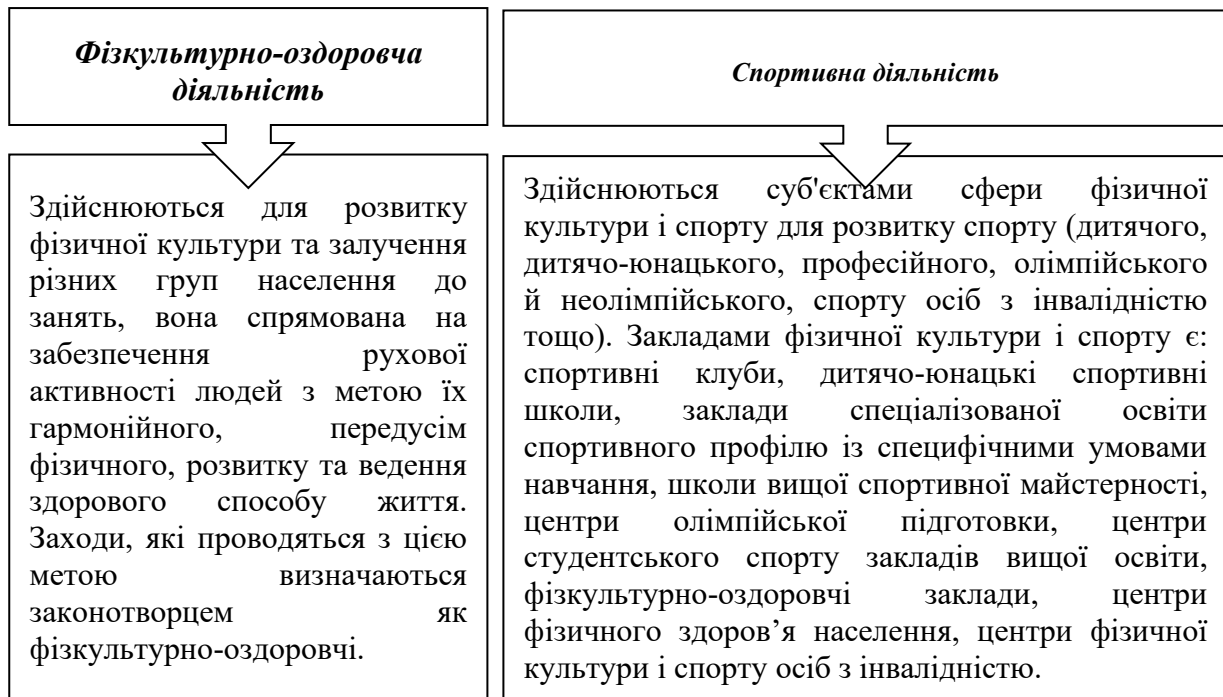

Рис. 1. Фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність

Джерело: згруповано автором [6]

Згідно рисунку, фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність різняться тим, що перша здійснюється для розвитку фізичної культури та залучення різних груп населення до занять, а друга здійснюється суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту (дитячого, дитячо-юнацького, професійного, олімпійського й неолімпійського, спорту осіб з інвалідністю тощо). Якщо розгадати заклади освіти то відповідно там будемо використовувати фізкультурно-оздоровчу діяльність. Якщо говорити про населення, вільний їх час то про спортивну діяльність. Вважаємо, що в сучасних умовах пандемії Ковід-19 та переходу більшості закладів освіти на дистанційне навчання спонукає суспільство до самостійного заняття спортом для зміцнення свого здоров'я. Саме тому дослідження спортивно-оздоровчої діяльності є більш значущим.

На нашу думку, під поняттям спортивно-оздоровча діяльність необхідно розуміти процес активної взаємодії суспільства із об'єктами, що враховують спортивно-оздоровчу сферу, та завдяки чому воно досягає поставленої мети- зміцнення стану здоров'я.

Стахів І. наголошує про «Наявність уніфікованого підходу до класифікації послуг на спортивно-оздоровчому ринку дозволили б упорядкувати і спростити методологію статистичного обліку (яку сьогодні складно назвати задовільною), що в свою чергу, збільшило б достовірність наукового аналізу соціально-економічних процесів, що відбуваються на ринку послуг фізичної культури та спорту, і дозволило б державним і регіональним органам влади ефективніше регулювати даний ринковий сегмент. Проблема вдосконалення роботи над класифікацією того чи іншого виду діяльності – наукова і прикладна задача, що має перманентний характер, оскільки завжди актуальним є облік специфічних особливостей регіону, що мають властивість динамічно змінюватися, з'являються нові види послуг, витісняючи застарілі й інші фактори» [2, с.109].

Колумбет О.М. та Талан І.О., Встановлено, що критеріями класифікації фізкультурно-спортивних послуг є: соціальна значущість потреб, які задовольняються в результаті споживання певної послуги; спосіб компенсації за користування послугами; форма існування певної послуги; регулярність споживання послуги. Визначена класифікація фізкультурно-спортивних послуг, де всі послуги розподіляються на фізкультурно-виховні, фізкультурно-оздоровчі, спортивно-оздоровчі, спортивно-тренувальні, спортивно-видовищні, фізкультурно-реабілітаційні та досліджені показники, які формують ці послуги [7]. Отже, більшість дослідників класифікують спортивно-оздоровчі послуги саме тому пропонуємо класифікацію спортивно-оздоровчої діяльності, що наведено на рисунку 2.

Класифікація спортивно-оздоровчої діяльності поділяється: за формою розподілу суспільних фондів споживання, за мотивами виробництва послуги, за мотивами споживання, за ступенем важливості для споживача та за змістом потреби, що задовольняється споживанням. Перелік класифікаційних ознак можливо збільшувати.

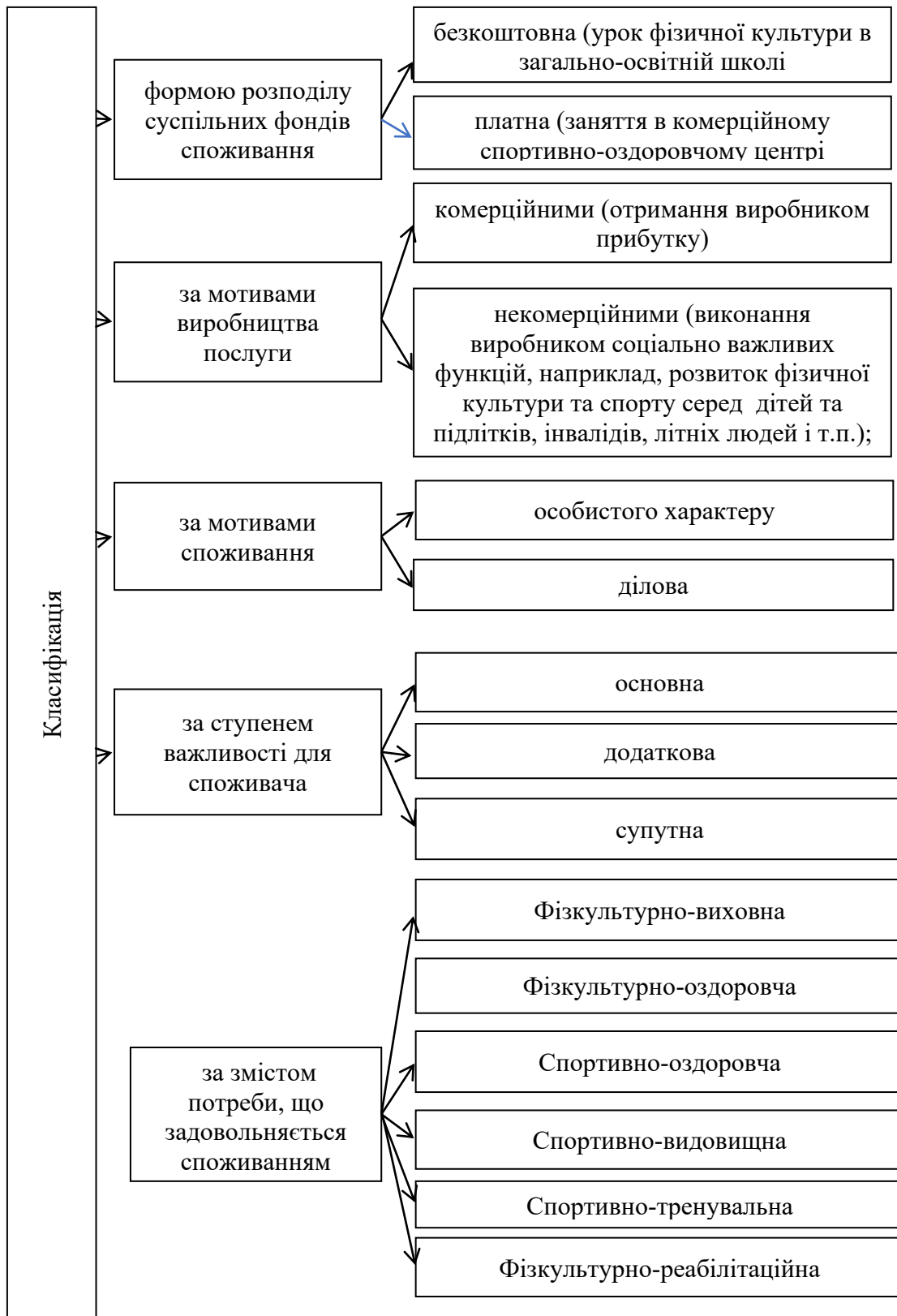

Рис. 2. Класифікація спортивно-оздоровчої діяльності

Джерело: згруповано автором на основні джерел: [7-10]

Дорофеева Т. І. також визначає, що «Сукупність критеріїв, за якими можна класифікувати фізкультурно-спортивні послуги, має два рівні. Головним критерієм є зміст потреби, що задовольняється споживанням певної фізкультурно-спортивної послуги. Другий рівень становить решта критеріїв, які мають допоміжний характер» [3].

Важливим в функціонуванні спортивно-оздоровчої діяльності є використання маркетингових інструментів. Спортивно-оздоровча сфера сприйняла маркетингові концепції, теорії, парадигми та перетворила їх на практику спортивного маркетингу. Це продовжує тривати й у XXI столітті, оскільки спортивний маркетинг зазнає змін парадигми. Академічний інтерес до цифрового спортивного маркетингу набуває дедалі більшої популярності, думки цифрових країн-лідерів, поряд із прикладами тематичних досліджень, надають значні можливості для висвітлення взаємодії між зацікавленими сторонами та наявною аудиторією. Спорт завжди буде займати «серця і думки», емоційний зв'язок між вболівальником та командою. Бренди, що прагнуть потрапити в цей простір, повинні враховувати цінність, яку вони можуть запропонувати у спортивній сфері. Спільнота спортивного маркетингу (дослідники, здобувачі вищої освіти та практики) можуть вивчати цю тему разом, генерувати докази та посилювати аргументи, щоб надати практичне та прикладне розуміння важливості маркетингових відносин у цифровому середовищі [11, с. 116].

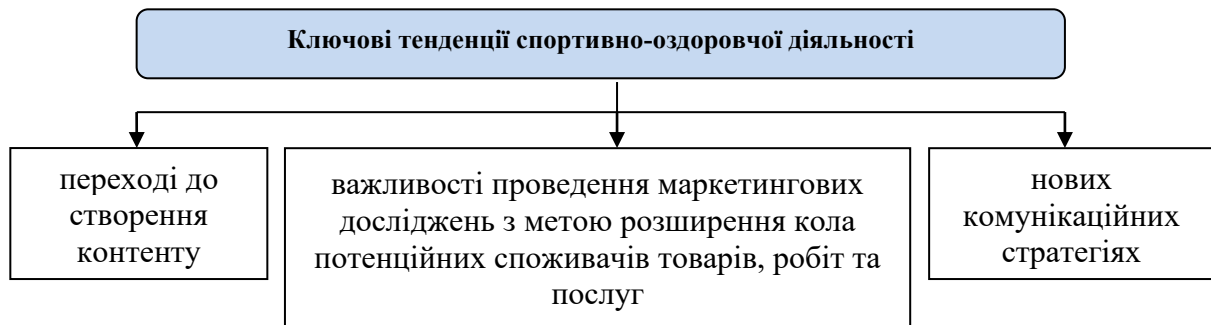

Рис. 3. Ключові тенденції спортивно-оздоровчої діяльності

Джерело: [11, с. 116].

Отже, інструментами розвитку спортивно-оздоровчої діяльності повинні формуватися на основні створення контенту, маркетингових досліджень з метою розширення кола потенційних споживачів, розроблення інноваційних комунікаційних стратегій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Досліджено сутність поняття «спортивно-оздоровча діяльність», розкрито класифікаційних ознак та інструментів. Розкрито трактування вітчизняних науковців понять «спортивно-оздоровча послуга», «спортивно-оздоровча сфера» та «спортивно-оздоровча діяльність». Визначено авторське тлумачення поняття «спортивно-оздоровча діяльність», під яким розуміють процес активної взаємодії суспільства із об'єктами, що враховують спортивно-оздоровчу сферу, та завдяки чому досягається поставлена мета-зміцнення стану здоров'я.

Розкрито класифікацію спортивно-оздоровчої діяльності. Класифікують спортивно-оздоровчої діяльність за ознаками: за формою розподілу суспільних фондів споживання, за мотивами виробництва послуги, за мотивами споживання, за ступенем важливості для споживача та за змістом потреби, що задовольняється споживанням. Перелік класифікаційних ознак можливо збільшувати.

Визначено ключові тенденції спортивно-оздоровчої діяльності. Наголошено, що інструментами розвитку спортивно-оздоровчої діяльності повинні формуватися на основні створення контенту, маркетингових досліджень з метою розширення кола потенційних споживачів, розроблення інноваційних комунікаційних стратегій.

Література

1. Цимбалюк С. Сутність та економічна роль спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Економічний дискурс*. 2021. Вип. 1-2. С. 57–65.
2. Стахів І. Класифікація спортивно-оздоровчих послуг в ринкових умовах. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Віт. 33. Ч. 2. С. 107-110
3. Дорофеева Т. І. Зв'язок між якістю фізкультурно-спортивних послуг та станом організації, що їх надає. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/142/4172/8727-1?inline=1>
4. Леонова Ю. О., Бондар А. С. Управління ринком спортивно-оздоровчих послуг: проблеми та особливості. *Інфраструктура ринку*. 2020. №43. С. 189–195. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/36.pdf
5. Винник Н. М. Сутність і зміст поняття спортивно-оздоровчої діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. Vol. 42. Is. 87. P. 45–49.
6. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3809-XII / ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
7. Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»: V Всеукраїнська наукова

інтернет-конференція. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15127/1/OIIP2019_P402-409.pdf

8. Галкин В. В. Экономика спорта и спортивный бизнес. М.: КНОРУС, 2006. 320 с.
9. Золотов М. И. Экономика физической культуры. М.: СпортАкадемПресс, 2001. 189 с.
10. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку (закономірності функціонування та розвитку). К.: Олімпійська література, 2007. 218 с.
11. Забаштанська Т. В. Діджиталізація маркетингових інструментів підприємств спортивно-оздоровчої сфери. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2(26). С. 115–123
12. Крамаренко І.С., Козаченко Л.А., Стищенко О.В., Карабін К.О. Інклюзивний туризм—інвестиційна складова економіки регіону. *Агросвіт*. №11. С.83-89
13. Kramarenko I. Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect. *Danish scientific journal*. 2017. №1. С.20-28;
14. Zhuravel Y., Popadynets N., Irtyshcheva I., Stetsiv I., Stetsiv I., Hryhoruk I., Boiko Y., Kramarenko I., Hryshyna N., Trushlyakova A. Management Aspects in the Higher Education Quality Assurance System. *International Conference on Human Interaction and Emerging Technologies*. 2021. pp. 635-642
15. Іртишчева І. О., Трушлякова А. Б., Рябець Д. М. Демографічна ситуація України в системі виміру людського капіталу та охорони здоров'я. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2019. № 4 (82). С.136-143
16. Іртишчева І., Рябець Д. Забезпечення доступності медичної допомоги як базової основи формування міцного здоров'я і благополуччя населення. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. No 1. Частина 2. С. 60-65. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.060>

References

1. Tsybaliuk S. Sutnist ta ekonomichna rol sportyвно-ozdorovchoi sfery rehionu. *Ekonomichnyi diskurs*. 2021. Vyp. 1-2. S. 57–65.
2. Stakhiv I. Klasyfikatsiia sportyвно-ozdorovchykh posluh v rynkovykh umovakh. Formuvannia rynkovoї ekonomiky v Ukraini. 2014. Vit. 33. Ch. 2. S. 107-110
3. Dorofieieva T. I. Zviazok mizh yakistiu fizkulturno-sportyvnykh posluh ta stanom orhanizatsii, shcho yikh nadaie. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/142/4172/8727-1?inline=1>
4. Leonova Yu. O., Bondar A. S. Upravlinnia rynkom sportyвно-ozdorovchykh posluh: problemy ta osoblyvosti. *Infrastruktura rynku*. 2020. №43. С. 189–195. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/36.pdf
5. Vynnyk N. M. Sutnist i zmist poniattia sportyвно-ozdorovchoi diialnosti. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. Vol. 42. Is. 87. R. 45–49.
6. Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 r. № 3809-XII / VVR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
7. Talan I.O., Kolumbet O.M. Kryterii ta komponenty zmistu fizkulturno-sportyvnykh posluh. «Osvitno-innovatsiina interaktyvna platforma «Pidpriemnytski initsiatyvy»: V Vseukrainska naukova internet-konferentsiia. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15127/1/OIIP2019_P402-409.pdf
8. Halkyn V. V. Ekonomyka sporta y sportyvni byznes. М.: KNORUS, 2006. 320 s.
9. Zolotov M. Y. Ekonomyka fizycheskoi kulturi. М.: SportAkademPress, 2001. 189 s.
10. Michuda Yu. P. Sfera fizychnoi kultury i sportu v umovakh rynku (zakonomirnosti funktsionuvannia ta rozvytku). К.: Olimpiiska literatura, 2007. 218 s.
11. Zabashtanska T. V. Didzhytalizatsiia marketynhovykh instrumentiv pidpriemstv sportyвно-ozdorovchoi sfery. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*. 2021. № 2(26). S. 115–123
12. Kramarenko I.S., Kozachenko L.A., Stytsenko O.V., Karabin K.O. Inkluzyvnyi turizm—investytsiina skladova ekonomiky rehionu. *Ahrosvit*. №11. S.83-89
13. Kramarenko I. Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect. *Danish scientific journal*. 2017. №1. S.20-28;
14. Zhuravel Y., Popadynets N., Irtyshcheva I., Stetsiv I., Stetsiv I., Hryhoruk I., Boiko Y., Kramarenko I., Hryshyna N., Trushlyakova A. Management Aspects in the Higher Education Quality Assurance System. *International Conference on Human Interaction and Emerging Technologies*. 2021. rr. 635-642
15. Irtyshcheva I. O., Trushliakova A. B., Riabets D. M. Demohrafichna sytuatsiia Ukrainy v systemi vymiru liudskoho kapitalu ta okhorony zdorovia. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho univertsytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment*. 2019. № 4 (82). S.136-143
16. Irtyshcheva I., Riabets D. Zabezpechennia dostupnosti medychnoi dopomohy yak bazovoї osnovy formuvannia mitsnoho zdorovia i blahopoluchchia naselennia. *Ekonomichnyi analiz*. 2020. Том 30. No 1. Chastyna 2. S. 60-65. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.060>